

ข้อมูลด้านการวิเคราะห์ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
ต่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานทันตสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565
เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานทันตสุขภาพผู้สูงอายุ พ.ศ. 2566

(ข้อมูลอ้างอิงจากสรุปผลประเมินการขับเคลื่อนการดำเนินงานทันตสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565
กลุ่มบริหารยุทธศาสตร์ สำนักทันตสาธารณสุข)

กลุ่มงานพัฒนาทันตสุขภาพผู้สูงอายุ สำนักทันตสาธารณสุข ได้มีการทำงานเชิงบูรณาการร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ขับเคลื่อนงานตามกลยุทธ์ และมาตรการสำคัญ ทั้งระดับ Cluster กรมอนามัย และภายนอกกระทรวง รวมถึงหน่วยบริการในระดับพื้นที่ ซึ่งเป็นกำลังสำคัญต่อการขับเคลื่อนงานสู่ประชาชน กลุ่มผู้สูงอายุโดยตรง เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายผลลัพธ์การดำเนินงาน

ในปี 2565 ได้มีการพัฒนาเครื่องมือ เพื่อเชื่อมระบบบริการตั้งแต่ระดับชุมชน มายังหน่วยบริการ ทั้งการส่งต่อและรับกลับดูแลที่ชุมชน ให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลช่องปากอย่างไร้รอยต่อ โดยบูรณาการเครื่องมือไปกับการคัดกรองสุขภาพด้านอื่น ๆ ผ่านเครื่องมือสมุดบันทึกสุขภาพผู้สูงอายุแบบดิจิทัล (Blue book Application) รวมถึงการพัฒนารูปแบบกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ทั้งสถานการณ์การระบาดของโรค ตลอดจนความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล ที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของคนทุกกลุ่มวัยในปัจจุบัน ด้วยการประกวดคลิปผู้สูงอายุฟันดี เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมเชิงสังคมออนไลน์ เพิ่มโอกาสของการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการดูแลช่องปากด้วยระบบออนไลน์ ส่วนหนึ่งที่สำคัญของกระบวนการสร้างเสริมให้ภาคประชาชนดูแลตนเองได้ คือการสร้างความรู้ จินได้พัฒนาเครื่องมือเพื่อประเมินความรู้ด้านสุขภาพช่องปากในผู้สูงอายุ ซึ่งจะมีการดำเนินการเก็บข้อมูลระดับประเทศในระยะถัดไป นอกจากนี้ยังได้พัฒนาระบบและรูปแบบบริการทันตสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อรองรับสถานการณ์ภาวะฉุกเฉิน ทั้งประเด็นด้านรูปแบบบริการในคลินิกทันตกรรมสำหรับผู้สูงอายุ และ Digital Dentistry เพื่อเป็นการขยายและเพิ่มโอกาสของการเข้าถึงบริการทันตสุขภาพมากขึ้น

ดังนั้น เพื่อประเมินผลการขับเคลื่อนการดำเนินงานทันตสาธารณสุข ในมิติด้านส่งเสริมสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ ประจำปีงบประมาณ 2565 สำนักทันตสาธารณสุขได้สำรวจเพื่อประเมินการขับเคลื่อนการดำเนินงานทันตสาธารณสุข ผ่านเครือข่าย/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งระดับพื้นที่ ครอบคลุม 12 เขตสุขภาพและกรุงเทพมหานคร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน

ผู้ตอบแบบสอบถามการขับเคลื่อนการดำเนินงานทันตสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวน 222 คน ผลการตอบแบบสอบถามพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 194 คน (ร้อยละ 87.39) และเป็นเพศชาย จำนวน 28 คน (ร้อยละ 12.61) ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในตำแหน่งเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข จำนวน 106 คน (ร้อยละ 47.75) รองลงมา คือ ทันตแพทย์ จำนวน 57 คน (ร้อยละ 25.68)

นักวิชาการสาธารณสุข จำนวน 54 คน (ร้อยละ 24.32) นักวิชาการทันตสาธารณสุข จำนวน 4 คน (ร้อยละ 1.80) และพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 1 คน (ร้อยละ 0.45) ตามลำดับ สำหรับสถานที่ปฏิบัติงาน พบว่าส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 71 คน (ร้อยละ 31.98) รองลงมา คือ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด จำนวน 56 คน (ร้อยละ 25.23) โรงพยาบาลชุมชน จำนวน 55 คน (ร้อยละ 24.77) และโดยในหน่วยงานมีกลุ่มงานด้านทันตสาธารณสุข/งานทันตกรรม ร้อยละ 95.50 รายละเอียดดังตาราง

ข้อคำถาม	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	28	12.61
หญิง	194	87.39
2. ตำแหน่ง		
ทันตแพทย์	57	25.68
นักวิชาการสาธารณสุข	54	24.32
นักวิชาการทันตสาธารณสุข	4	1.80
พยาบาลวิชาชีพ	1	0.45
เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข	106	47.75
3. สถานที่ปฏิบัติงาน		
ศูนย์อนามัย/สถาบันพัฒนาสุขภาพระดับเขตเมือง/	8	3.60
ศูนย์ทันตสาธารณสุขระหว่างประเทศ		
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด	56	25.23
โรงพยาบาลศูนย์	6	2.70
โรงพยาบาลทั่วไป	12	5.41
โรงพยาบาลชุมชน	55	24.77
สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ	12	5.41
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล	71	31.98
ศูนย์บริการสาธารณสุขเทศบาล	1	0.45
ศูนย์สุขภาพชุมชน	1	0.45
4. หน่วยงานมีกลุ่มงานด้านทันตสาธารณสุข/งานทันตกรรม		
มี	212	95.50
ไม่มี	10	4.50

โดยเป็นผู้รับผิดชอบงานทันตสาธารณสุขกลุ่มวัย ผู้สูงอายุ จำนวน 168 คน (ร้อยละ 75.68) รับผิดชอบงานคลินิกทันตกรรม จำนวน 126 คน (ร้อยละ 56.76) และรับผิดชอบงานทันตสาธารณสุขในทุกกลุ่มวัย จำนวน 104 คน (ร้อยละ 46.85)

ส่วนที่ 2 การขับเคลื่อนการดำเนินงานทันตสาธารณสุข กลุ่มวัยผู้สูงอายุ

จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 222 คน มีการดำเนินงานทันตสาธารณสุข ในกลุ่มผู้สูงอายุ จำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 86.94 ของผู้ตอบทั้งหมด มีความคิดเห็นต่อการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ดังนี้

(1) **ความพึงพอใจต่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานทันตสาธารณสุขในกลุ่มวัยผู้สูงอายุ** ส่วนใหญ่มีความ **พึงพอใจในระดับมาก** โดยมีคะแนนความพึงพอใจเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับ ได้แก่

- 1) แนวทาง/กิจกรรมการดำเนินงาน มีความพึงพอใจเฉลี่ย เท่ากับ 4.00
- 2) การประชาสัมพันธ์โครงการ ฯ มีความพึงพอใจเฉลี่ย เท่ากับ 3.87 และ
- 3) การประสานงาน การให้ข้อมูล มีความพึงพอใจเฉลี่ย เท่ากับ 3.85 ตามลำดับ

ด้านความเหมาะสมของสิ่งสนับสนุน พบว่า มีความ **พึงพอใจด้านระบบข้อมูลสารสนเทศสูงสุด** โดยมีคะแนนความพึงพอใจเฉลี่ย เท่ากับ 3.79 รองลงมา คือ **องค์ความรู้ที่สนับสนุน** มีคะแนนความพึงพอใจเฉลี่ย เท่ากับ 3.76 และ **นวัตกรรม สื่อ สิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์** มีคะแนนความพึงพอใจเฉลี่ย เท่ากับ 3.74 ตามลำดับ รายละเอียดดังตาราง

ข้อความ	ระดับความพึงพอใจ					คะแนนเฉลี่ย \bar{x}	แปรผล
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด		
การประชาสัมพันธ์โครงการ ฯ	-	4 (2.07)	50 (25.91)	107 (55.44)	32 (16.58)	3.87	มาก
แนวทาง/กิจกรรมการดำเนินงาน	-	6 (3.11)	47 (24.35)	108 (55.96)	32 (16.58)	4.00	มาก
ความเหมาะสมของสิ่งสนับสนุน	2 (1.03)	15 (7.77)	56 (29.02)	97 (50.26)	23 (11.92)	3.64	มาก
• องค์ความรู้	-	13 (6.74)	47 (24.35)	106 (54.92)	27 (13.99)	3.76	มาก
• นวัตกรรม สื่อ สิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์	-	12 (6.22)	55 (28.49)	98 (50.78)	28 (14.51)	3.74	มาก
• ระบบข้อมูลสารสนเทศ	-	10 (5.18)	51 (26.43)	102 (52.85)	30 (15.54)	3.79	มาก
การประสานงาน การให้ข้อมูล	-	8 (4.15)	44 (22.8)	110 (56.99)	31 (16.06)	3.85	มาก

(2) **ความคิดเห็นต่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานทันตสาธารณสุขในกลุ่มวัยผู้สูงอายุ** ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า

- 1) มีความ **เชื่อมั่นในแนวทางการดำเนินงานฯ ในระดับมาก** ร้อยละ 59.07 โดยมีคะแนนความเชื่อมั่นเฉลี่ย 3.95

- 2) ด้านการแนะนำหรือถ่ายทอดให้ผู้อื่นรู้จักแนวทางการดำเนินงานทันตสาธารณสุขในกลุ่มวัยผู้สูงอายุ อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 61.14 โดยมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 3.95
- 3) มีความคิดเห็นว่าแนวทางการดำเนินงานทันตสาธารณสุขในกลุ่มวัยผู้สูงอายุมีความชัดเจน สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 55.96 โดยมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 3.93
- 4) คิดว่าแนวทางการดำเนินงานทันตสาธารณสุขในกลุ่มผู้สูงอายุมีประโยชน์และส่งผลให้ประชากรวัยสูงอายุมีสุขภาพช่องปากที่ดี อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 58.03 โดยมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 4.01 รายละเอียดดังตาราง

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น					คะแนนเฉลี่ย \bar{x}	แปรผล
	น้อย	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด		
ท่านเชื่อมั่นในแนวทางการดำเนินงานทันตสาธารณสุขในกลุ่มวัยผู้สูงอายุ	1 (0.52)	4 (2.07)	36 (18.65)	114 (59.07)	38 (19.69)	3.95	มาก
ท่านแนะนำหรือถ่ายทอดให้ผู้อื่นรู้จักแนวทางการดำเนินงานทันตสาธารณสุขในกลุ่มวัยผู้สูงอายุ	-	4 (2.07)	36 (18.65)	118 (61.14)	35 (18.14)	3.95	มาก
แนวทางการดำเนินงานทันตสาธารณสุขในกลุ่มวัยผู้สูงอายุมีความชัดเจน สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้	-	5 (2.59)	42 (21.76)	108 (55.96)	38 (19.69)	3.93	มาก
ท่านคิดว่าแนวทางการดำเนินงานทันตสาธารณสุขในกลุ่มผู้สูงอายุมีประโยชน์และส่งผลให้ประชากรวัยสูงอายุมีสุขภาพช่องปากที่ดี	1 (0.52)	4 (2.07)	32 (16.58)	112 (58.03)	44 (22.8)	4.01	มาก

(3) ความต้องการสนับสนุนจากงานวัยผู้สูงอายุ

- รูปแบบการดำเนินงานที่เหมาะสมกับสถานการณ์ ให้เป็นจริง สามารถปฏิบัติได้ และระบบงานที่สามารถบูรณาการกับสาขาวิชาชีพได้อย่างชัดเจน
- บูรณาการการประเมินการดำเนินงานในชมรมผู้สูงอายุเป็นภาพรวมของ cluster
- ให้ผู้รับผิดชอบงานสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ทุกโปรแกรม เพื่อใช้ในการติดตาม
- สิ่งสนับสนุนในการดำเนินงาน เช่น
 - สื่อความรู้ในการดูแลสุขภาพช่องปาก ได้แก่ สื่อวิดีโอคลิปการใช้อุปกรณ์ดูแลสุขภาพช่องปาก สื่อแอนิเมชัน สื่อออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์ โปสเตอร์ ภาพพอลิขนาดใหญ่ ที่แข็งแรง และคงทน อุปกรณ์ให้ทันตสุขศึกษา เช่น โมเดลสอนแปรงฟัน รวมทั้งสื่อ

ที่เข้าถึงและเข้าใจได้ง่ายเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้ใช้โดย อสม. หรือผู้ดูแลผู้สูงอายุ และสื่อบุคคล เช่น ผู้สูงอายุต้นแบบมาเป็น Presenter

- อุปกรณ์ดูแลสุขภาพช่องปาก ได้แก่ แปรงสีฟัน ยาสีฟัน แปรงซอกฟัน เม็ดฟู่แช่ฟันปลอม กล่องแช่ฟันปลอม เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมกับกลุ่มผู้สูงอายุที่อยู่ในหอผู้ป่วยใน และการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุติดเตียง
- ข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย
- งบประมาณ เพื่อจัดอบรม อสม. เชี่ยวชาญ สาขาทันตสุขภาพ

ส่วนที่ 3 ความคาดหวังต่องานทันตสาธารณสุขในอนาคต

3.1 ประชาชน

- ประชาชนทุกกลุ่มวัยมีความรู้ มีความตระหนัก มีความสามารถในการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเอง และมีพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพช่องปากตนเองอย่างเหมาะสม และสามารถถ่ายทอดไปให้บุคคลอื่นได้
- ประชาชนเข้าถึงบริการได้อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง ได้รับบริการที่ครอบคลุม มีความปลอดภัย และสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนได้
- ประชาชนทุกกลุ่มวัยมีสุขภาพช่องปากที่ดี มีฟันผุลดลง มีฟันใช้งานได้ตลอดช่วงชีวิต และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

3.2 การดำเนินงาน

- แนวทางในการดำเนินงานมีความชัดเจนและเป็นไปในทิศทางเดียวกันทุกหน่วยงาน มีการเชื่อมต่อบริการทันตสาธารณสุขกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ออกแบบนโยบายและตัวชี้วัดให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ เพื่อผลักดันการทำงาน
- การบูรณาการงานทันตสาธารณสุขกับงานส่งเสริมสุขภาพด้านอื่น ๆ เพื่อขับเคลื่อนงานไปพร้อมกัน เน้นงานป้องกันมากกว่าการรักษาโรค
- เสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายระดับเขตและจังหวัด เพื่อขับเคลื่อนพัฒนางานในระดับปทุมภูมิ ที่ถ่ายโอนไปท้องถิ่น
- สนับสนุนให้ภาคประชาชน ครอบครัวยุวมชน ท้องถิ่น และภาคเอกชน มีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพช่องปากมากขึ้น

3.3 สิ่งสนับสนุน

- มีสื่อ องค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมที่ทันสมัย เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของพื้นที่
- มีการพัฒนาและเผยแพร่สื่อความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากสำหรับบุคคลทั่วไปที่ง่ายต่อการเข้าถึงและเข้าใจมากขึ้น
- มีระบบข้อมูลเชื่อมโยงเป็นระบบเดียวกัน เข้าถึงง่าย เอื้อต่อการดำเนินงานของพื้นที่
- ผู้บริหารระดับสูงให้ความสำคัญกับงานทันตสาธารณสุข

- มีทันตบุคลากร ทุก รพ.สต. และเจ้าหน้าที่ที่มีความก้าวหน้าในสายงานโดยเฉพาะตำแหน่งเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

4.1 การถ่ายทอดนโยบาย/แนวทางการดำเนินงาน

- การถ่ายทอดนโยบายจากส่วนกลางค่อนข้างช้า ควรถ่ายทอดก่อนสิ้นปีงบประมาณ เพื่อให้จังหวัดนำมาวางแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด และควรมีชี้แจงนโยบายและกิจกรรมบ่อย ๆ เพื่อกระตุ้นให้พื้นที่ทำงานอย่างต่อเนื่อง
- อยากให้มีการรับฟังความคิดเห็นของพื้นที่ก่อนกำหนดนโยบายหรือค่าเป้าหมายตัวชี้วัดต่าง ๆ ไม่ควรมีตัวชี้วัดหลายตัว ควรบูรณาการกับงานสุขภาพด้านอื่น ๆ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ใน รพ.สต. มีภาระงานที่หลากหลาย ไม่ได้รับเฉพาะงานทันตสาธารณสุข กำหนดตัวชี้วัดที่ strong พอที่จะผลักดันให้การทำงานในพื้นที่ชัดเจน และไม่ควรมีค่าเป้าหมายที่สูงเกินไป เพราะพื้นที่จะทำข้อมูลให้สูงตามค่าเป้าหมายแต่ไม่มีประสิทธิภาพในการทำงาน
- ควรมีแนวทางการดำเนินงานที่ครอบคลุมทั้งการส่งเสริม ป้องกัน รักษา และฟื้นฟู เช่น การดำเนินงานในโรงเรียนควรมีการอุดฟันด้วย ไม่ใช่แค่ sealant ฟลูออไรด์เท่านั้น และบูรณาการงานทันตสาธารณสุขเข้ากับเรื่องสุขภาพทั่วไปครอบคลุมทุกด้านหากเป็นไปได้ โดยใช้วิธีการของ common risk factor approach และการจัดการกับ social determinants ตามบริบทของประชาชน
- ควรมีแนวทางการดำเนินงานและกำกับติดตามที่ชัดเจน กรณีถ่ายโอน รพ.สต. ไป อปท.
- ต้องการให้มีนโยบายควบคุมการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลให้เกิดฟันผุ
- ต้องการให้มีนโยบาย 1 ครอบครัว 1 หมูบ้านฟันดี โดยทำเป็นสิทธิพิเศษ ไม่เสียค่าใช้จ่าย
- ต้องการให้มีการชี้แจงการใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ เพื่อให้พื้นที่ได้สื่อสารกับประชาชนให้เข้าใจ
- ต้องการให้มีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์การส่งเสริมสุขภาพช่องปากที่น่าสนใจ

4.2 ระบบข้อมูลสารสนเทศ

- การบันทึกข้อมูลในระบบ HDC ที่ตรงตามความเป็นจริง สามารถนำข้อมูลการวิเคราะห์เพื่อกำกับการดำเนินงานได้จริง
- พัฒนาและเชื่อมโยงระบบข้อมูลให้สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ เพื่อลดภาระการทำงาน และลดความซ้ำซ้อนในการบันทึกข้อมูล

- พัฒนาแอปพลิเคชันด้านทันตกรรมเป็นแอปเดียวที่รวมทุกกลุ่มอายุ และพัฒนาช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลด้านทันตสุขภาพของแต่ละกลุ่มวัยให้เข้าถึงได้โดยง่ายและสะดวก

4.3 ทรัพยากรดำเนินงาน

- ควรเพิ่มบุคลากรและยูนิตทำฟันในหน่วยบริการปฐมภูมิ และการออกให้บริการทันตกรรมหมุนเวียนให้เพียงพอต่อผู้รับบริการ
- สนับสนุนความก้าวหน้าในสายงานเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ และเปิดหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่องสำหรับเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข
- กำหนดขอบเขตงานหัตถการของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข นักวิชาการ ให้ชัดเจน และกำกับดูแลเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข ใน รพ.สต. ให้ทำงานได้ตามเป้าหมาย ถึงแม้จะเปลี่ยนไปสังกัด อปท. เพื่อให้ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- เสนอให้มีงบประมาณสำหรับการจัดอบรม อสม.เชี่ยวชาญสาขาทันตสุขภาพ

ปัญหาและอุปสรรค

- สื่อดิจิทัลไม่ครอบคลุมในบางพื้นที่ ไม่เหมาะสมในการนำไปใช้งาน
- การจัดการปัญหาฟลูออไรด์ต้องเป็นปัญหาระดับประเทศ
- การบังคับใช้บัญชีนวัตกรรม ได้อุปกรณ์ที่ไม่มีคุณภาพ ไม่เหมาะสมกับการดำเนินงาน

บทวิเคราะห์และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการพัฒนา

จากข้อมูลการสำรวจความคิดเห็นต่อกระบวนการ พบประเด็นสะท้อนจากการทำงานในพื้นที่ ซึ่งเป็นความท้าทาย ในการขับเคลื่อนให้ครอบคลุม และมีประสิทธิภาพ ได้แก่

1. ด้านระบบข้อมูล

ปัจจุบันรูปแบบการทำงานด้านสุขภาพยังพบภาพการทำงานแบบแยกส่วน ส่งผลต่อบุคลากรที่ต้องกรอกข้อมูลเข้าระบบรายงานแบบซ้ำซ้อน ภายใต้ภาระงานและบุคลากรที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับปฐมภูมิ ที่ต้องขับเคลื่อนงานทุกกลุ่มวัย และทุกประเด็นงานสู่ประชาชนโดยตรง ระบบข้อมูลจึงถูกสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของ Intervention นั้น ๆ ซึ่งยังขาดการร้อยต่อให้เป็นฐานเดียวกัน

ดังนั้นโจทย์สำคัญคือการบูรณาการและเชื่อมต่อฐานข้อมูล เพื่อให้เป็นภาพเดียวกันทั้งประเทศ ทั้งภาครัฐ โดยเฉพาะบริการด้านทันตสุขภาพ กว่าครึ่งอยู่ในภาคส่วนเอกชน

2. ด้านโครงสร้างและสิ่งแวดล้อม

จากจำนวนประชากรสูงอายุที่เพิ่มขึ้น และมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับลักษณะเชิงกายภาพของสังคม โดยเฉพาะพื้นที่ชนบท ที่มีโครงสร้างด้านสิ่งแวดล้อมไม่เอื้อต่อการเข้าถึงเทคโนโลยี ด้วยข้อจำกัดของสภาพเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ การไม่มี เครื่องมือสื่อสารที่เป็น Smart phone ใช้ รวมถึงเข้าถึงสัญญาณอินเทอร์เน็ต ส่งผลโดยตรงต่อการใช้เครื่องมือที่เป็นเทคโนโลยีดิจิทัล

จากความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงข้อมูล ทำให้ความเข้าใจและให้ความสำคัญต่อการดูแลสุขภาพช่องปากด้วยวิธีที่ถูกต้อง และตระหนักรู้ถึงการเก็บรักษาฟัน ที่ยังน้อยกว่าความเชื่อผิด ๆ ที่ว่าฟันจะหลุดร่วงไปตามธรรมชาติกับอายุที่มากขึ้น

3. ด้านการสื่อสารเพื่อการรับรู้และเข้าถึงบริการตามสิทธิประโยชน์

สุขภาพช่องปากเป็นปัญหาสุขภาพที่มักถูกมองข้าม ประชาชนยังให้ความใส่ใจใ้จน้อย จากข้อมูลการเข้าถึงบริการที่ยังพบน้อยมาก ส่วนใหญ่จะมีอาการ เกิดความผิดปกติ/ความรุนแรง หรือลุกลามของโรคในช่องปากแล้ว ถึงมารับบริการทันตสุขภาพ ซึ่งพบการจัดบริการที่เป็นการรักษามากกว่าการส่งเสริมป้องกัน ดังนั้นหากประชาชนตระหนักรู้ถึงความจำเป็นในการได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากเป็นประจำ จะทำให้ได้รับการส่งเสริมป้องกันที่เหมาะสมตามความจำเป็น สามารถป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดหรือลดความรุนแรงของโรคในช่องปากได้

ดังนั้น เพื่อการพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ มีข้อเสนอ ดังนี้

- 1) **ยกระดับรูปแบบสื่อสารความรู้และขยายวงของกลุ่มเป้าหมาย**ที่สามารถเข้าถึงเครื่องมือได้ อาทิ กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนเขตเมือง หรือ กลุ่มเกษียณอายุราชการ ทั้งนี้ควรมีการขับเคลื่อนใช้งานให้ครอบคลุมกลุ่มก่อนวัยสูงอายุ เพื่อเตรียมความพร้อมสู่สังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ
- 2) **บูรณาการการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล เครื่องมือและเชื่อมฐานข้อมูลกับหน่วยบริการ** รวมถึงฐานข้อมูลกลาง เพื่อลดการทำงานซ้ำซ้อน มีระบบกำกับติดตามการดำเนินงานที่ชัดเจน เป็นภาพรวมประเทศ
- 3) ผลักดันให้มีการจัดระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศระดับชุมชน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลและบริการ

.....